

ARBITRABILITA JAKO DŮVOD PRO ODMÍTNUTÍ UZNÁNÍ A VÝKONU CIZÍHO ROZHODČÍHO NÁLEZU

KLÁRA SVOBODOVÁ

Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Česká republika

Abstract in original language

Arbitrabilita, resp. nearbitrabilita sporu patří mezi důvody, pro které je možné odmítnout uznání cizího rozhodčího nálezu. Tento důvod je obsažen v článku V odst. 2 pís. a) Newyorské úmluvy. Článek V odst. 2 pís. a) úmluvy umožňuje soudu odmítnout uznání cizího rozhodčího nálezu, jestliže soud zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země. Jedná se o důvod, který soud zkoumá z úřední povinnosti. Arbitrabilita, resp. nearbitrabilita sporu v úmluvě je v literatuře často chápána jakou součást veřejného pořádku ve smyslu článku V odst. 2 pís. b). V současné době převládá názor, že veřejný pořádek podle článku V odst. 2 pís. b) je nutné vnímat jako tzv. mezinárodní veřejný pořádek. Cílem tohoto příspěvku je analýza článku V odst. 2 pís. a) včetně vybrané judikatury soudů smluvních států úmluvy. Tento příspěvek směřuje k potvrzení hypotézy, že nearbitrabilitu jako důvod pro odmítnutí uznání rozhodčího nálezu je nutné vnímat jakou součást tzv. mezinárodního veřejného pořádku.

Key words in original language

Newyorská úmluva, článek V odst. 2, veřejný pořádek, arbitrabilita.

Abstract

Arbitrability of a dispute ranks among the reasons which can lead to denial of recognition of a foreign arbitral award. This reason is to be found in the Article V(2)(a) of the New York Convention. Article V(2)(a) enables a court to refuse the recognition of a foreign arbitral award if the court finds out that the dispute is not arbitrable according to the law of the country where the recognition is sought. The court considers this reason on its own motion. In the literature, the arbitrability in the Convention is often considered as a part of public policy in the sense of the Article V(2)(b). Under the predominant view, public policy according to Article V(2)(b) is understood to be international public policy. The aim of this article is the analysis of the Article V(2)(a) of the Convention including the relevant case law. This article wants to confirm the hypothesis that the arbitrability as the reason for refusal of recognition of foreign arbitral award is to be considered as the part of international public policy.

Key words

New York Convention, Article V(2), public policy, arbitrability.

Arbitrabilita je klíčovým pojmem rozhodčího řízení. Prostřednictvím tohoto institutu státy vymezují okruh sporů, které je možné rozhodovat v rozhodčím řízení. Jiným slovy státy stanoví, ve kterých oblastech mohou strany platně uzavřít rozhodčí smlouvu a vyloučit tak projednání sporu před obecnými soudy. Arbitrabilita je podmínkou platnosti rozhodčí smlouvy a následně pravomoci rozhodců.

Otázka arbitrability může vyvstat v různých fázích rozhodčího řízení. V tomto příspěvku se budeme věnovat pouze fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Arbitrabilita patří mezi důvody, pro které je možné odmítnout uznání cizího rozhodčího nálezu. Tento důvod je obsažen v článku V odst. 2 pís. a) Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (dále jen úmluva). Článek V odst. 2 pís. a) úmluvy umožňuje soudu odmítnout uznání cizího rozhodčího nálezu, jestliže soud zjistí, že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země. Jedná se o důvod, který soud zkoumá z úřední povinnosti. Arbitrabilita v úmluvě je v literatuře často chápána jakou součást veřejného pořádku ve smyslu článku V odst. 2 pís. b). V současné době převládá názor, že veřejný pořádek podle článku V odst. 2 pís. b) je nutné vnímat jako tzv. mezinárodní veřejný pořádek.

Cílem tohoto příspěvku je analýza článku V odst. 2 pís. a) úmluvy včetně vybrané judikatury soudů smluvních států úmluvy.¹ Tento příspěvek směřuje k potvrzení hypotézy, že arbitrabilitu jako důvod pro odmítnutí uznání rozhodčího nálezu je nutné vnímat jakou součást tzv. mezinárodního veřejného pořádku. Uznání rozhodčího nálezu by pak nemělo být odmítáno pouze z důvodů dílčích odlišností ve vymezení arbitrability v jednotlivých právních řádech. Z tohoto důvodu může úmluva dle našeho názoru reflektovat současný trend rozšiřování arbitrability, zároveň je však jednotlivým státům zachována možnost odmítnout uznání nálezu v případech, které se dotýkají jejich zájmů, na jejichž ochraně je nutné trvat.

1. NEWYORSKÁ ÚMLUVA

Úmluva v současné době stále bezesporu představuje základ úpravy uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Úmluva je jednou z nejúspěšnějších mezinárodních smluv, které kdy byly přijaty. Podstatně zjednodušila uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a přispěla k harmonizaci národního práva v této oblasti.

¹ Rozhodnutí zahraničních soudů použita v tomto příspěvku pocházejí převážně z databáze Kluwer Arbitration dostupné na <http://www.kluwerarbitration.com>, ke které měla autorka přístup při svých pobytech na Haagské akademii mezinárodního práva v září 2007 a červenci 2008. Uvedená rozhodnutí budou proto pro zjednodušení citována pouze názvem soudu, zemí, označením rozhodnutí a datem. Pokud budou použita i jiná rozhodnutí, bude u nich uveden i zdroj.

Úmluva neupravuje samotný proces uznání a výkonu rozhodčího nálezu. Ten je ponechán úpravě státu, kde se o uznání a výkon žádá.² Úmluva pouze stanoví, že pro uznání a výkon rozhodčích nálezů, na něž se úmluva vztahuje nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon domácích rozhodčích nálezů.³

Podmínky uznání a výkonu jsou však stanoveny výlučně úmluvou, a to v člancích IV – VI. Úmluva tak upravuje důkazní břemeno, důvody pro odepření uznání a dokumenty, které je nutné předložit.⁴ Strana, která žádá o uznání je povinna pouze předložit dokumenty v souladu s článkem IV, prokázání existence některého důvodu pro odepření uznání pak v zásadě leží na straně, proti níž uznání směřuje. Důvody pro odepření uznání lze charakterizovat následovně. Důvody se dělí na dvě skupiny. První skupinu tvoří důvody, jejichž existenci je povinna prokázat strana, proti níž uznání směřuje. Druhá skupina obsahuje důvody, které soud zkoumá z úřední povinnosti. Důkazní břemeno tak v zásadě nese strana, proti níž výkon směřuje. Výčet důvodů je taxativní. Úmluva nepřipouští přezkum nálezu ve věci samé. Je na uvážení soudu, zda uznání a výkon odmítne, i když je prokázána existence některého z důvodů.⁵

1.1 VZTAH ÚMLUVY K JINÝM ÚPRAVÁM UZNÁNÍ A VÝKONU ROZHODČÍHO NÁLEZU

Úmluva upravuje svůj vztah k jiným mezinárodním smlouvám a vnitrostátním úpravám v článku VII. První odstavec tohoto ustanovení obsahuje dvě pravidla. Jednak je to pravidlo nepříznivějšího zacházení, které umožňuje straně žádat o uznání a výkon rozhodčího nálezu podle jiné mezinárodní smlouvy nebo vnitrostátního předpisu. Druhým pravidlem je pak doložka kompatibility, podle které se úmluva nedotýká platnosti jiných mezinárodních smluv. Zatímco vztah k vnitrostátním předpisům je ovlivněn pouze pravidlem nejpříznivějšího zacházení, u vztahu k jiným mezinárodním smlouvám je nutné brát v potaz i doložku kompatibility.⁶

Smyslem doložky nejpříznivějšího zacházení je zajistit výkon rozhodčích nálezů v co nejvíce případech. Článek VII umožňuje použití národní úpravy

² Rozehnalová, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 325.

³ Článek III.

⁴ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 968.

⁵ Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 264 - 267.

⁶ Tamtéž s. 81 - 82.

či mezinárodní smlouvy, které jsou pro uznání a výkon rozhodčího nálezu příznivější. Jedná se například o takovou úpravu, která nedisponuje některým z důvodů pro odmítnutí uznání obsaženým v úmluvě. Úmluva není skutečně unifikací úpravou. Jejím hlavním cílem je maximální zjednodušení uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Úmluva stanoví pouze podmínky, za kterých nelze uznání rozhodčího nálezu odmítnout. Nestanoví však podmínky, pro které by státy musely uznání odmítnout. Uznání rozhodčího nálezu na základě národní úpravy není v žádném případě porušením úmluvy. Úmluva zakazuje použití přísnějšího režimu uznání a výkonu rozhodčího nálezu, umožňuje však použití režimu liberálnějšího.⁷

Některé státy nedisponují vlastní úpravou uznání a výkonu rozhodčích nálezů, odlišnou od úmluvy. Příkladem takové úpravy je Švýcarsko. Podle článku 194 IPRG⁸ se uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů řídí úmluvou. Stejnou úpravu obsahuje i §1061 německého ZPO.⁹ Německá úprava rozhodčího řízení byla přijata pod vlivem Vzorového zákona,¹⁰ který v případě uznání a výkonu rozhodčích nálezů převzal ustanovení úmluvy. Anglická úprava rozlišuje uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných ve smluvních státech úmluvy a v jiných státech. V prvním případě se uznání a výkon řídí ustanoveními §§100 - 104 AA,¹¹ která jsou provedením úmluvy. Pro ostatní nálezy je použitelná úprava podle §99 AA, §66 AA nebo common law. Uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného ve smluvním státě úmluvy je možné se rovněž domáhat podle §66 AA nebo common law. Francouzská úprava obsahuje vlastní úpravu uznání a výkonu rozhodčích nálezů, kterou najdeme v článcích 1498 - 1507 NCPC.¹² Francouzská

⁷ Lastenouse, P. Why Setting an Arbitral Award is not Enough to Remove it from the International Scene. *Journal of International Arbitration*. 1999, č. 2, s. 31 – 34; Střelec, K. K možnosti uznání a výkonu zrušeného cizího rozhodčího nálezu. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 3, s. 38 – 39.

⁸ Švýcarský federální zákon o mezinárodním právu soukromém, Kapitola 12, originální názvy Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG), text dostupný z <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c291.html>; Loi Fédérale sur le droit international privé (LDIP), text dostupný z <http://www.admin.ch/ch/f/rs/c291.html>; Legge federale sul diritto internazionale privato (LDIP), text dostupný z <http://www.admin.ch/ch/i/rs/c291.html>; anglická verze dostupná z www.umbrecht.com/pdf/SwissPIL.pdf, účinný od 1.1.1989.

⁹ Občanský soudní řád, Kapitola 10, originální název Zivilprozessordnung, účinný od 1.1.1998, dostupný např. z <http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/> (originální verze), <http://www.dis-arb.de/materialien/schiedsverfahrensrecht98-e.html> (anglická verze).

¹⁰ Přijatý dne 21.6.1985, doplněný 7.7.2006, dostupný z http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration.html.

¹¹ Zákon o rozhodčím řízení, originální název Arbitration Act 1996, účinný od 31.1.1997, text dostupný z http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1996/ukpga_19960023_en_1.

¹² Nový občanský soudní řád, Kniha IV, originální název Le Nouveau Code de Procedure Civile, text dostupný např. z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070716&dateTexte=20091006>, anglický překlad dostupný např. z http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/ncpcatext.htm.

úprava je francouzskými soudy považována za příznivější než úmluva, proto je na základě článku VII úmluvy aplikována namísto úmluvy. Český ZRŘ¹³ rovněž disponuje vlastní úpravou uznání a výkonu rozhodčích nálezů.¹⁴ Tuto úpravu nemůžeme považovat za příznivější než v úmluvě, proto v ČR bude převažovat použití úmluvy.¹⁵

2. ČLÁNEK V ODS. 2 ÚMLUVY

Článek V odst. 2 úmluvy obsahuje dva důvody, pro které je možné odmítnout uznání a výkon rozhodčího nálezu. Jedná se o nearbitrabilitu sporu (pís. a) a rozpor s veřejným pořádkem (pís. b). V obou případech se jedná o důvod, který soud zkoumá ex officio, tedy i bez návrhu strany. Smyslem těchto ustanovení je umožnit soudu ve státě výkonu, aby se přesvědčil, že rozhodčí nález v dané zemi splňuje základní požadavky spravedlnosti a že předmětný spor je podle práva této země arbitrabilní.¹⁶

Někteří autoři považují arbitrabilitu za součást veřejného pořádku a zastávají názor, že článek V odst. 2 úmluvy by mohl obsahovat pouze jeden důvod. Berg uvádí, že důvod, proč arbitrabilita figuruje samostatně je historický. Byla samostatným důvodem v Ženevské úmluvě z roku 1927, v návrhu MOK z roku 1953 i v návrhu ECOSOC z roku 1955.¹⁷ Rovněž Lew, Mistelis a Kröll považují arbitrabilitu za jeden aspekt veřejného pořádku.¹⁸ Naproti tomu Fouchard nesouhlasí s úplným podřazením arbitrability pod veřejný pořádek.¹⁹ Názor v tomto ohledu tedy není jednoznačný.

Článek V odst. 2 pís. a) jasně odkazuje na hodnocení arbitrability podle práva státu, kde je žádáno o uznání a výkon. V současné době neexistuje univerzální konsenzus o tom, které spory jsou arbitrabilní. Vymezení arbitrability je záležitostí jednotlivých právních řádů, které se mohou navzájem lišit. Zatímco všechny právní řády se shodnou na tom, že v rozhodčím řízení nelze projednat trestní věc a že rozhodci nemohou rozhodnout o rozvodu manželství, existuje řada oblastí, kde závěr tak

¹³ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

¹⁴ §§38 - 40.

¹⁵ Bělohávek, A. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Praha : C.H.Beck, 2004. s. 293.

¹⁶ Tweeddale, A., Tweeddale, K. Arbitration of Commercial Disputes: International and English Law and Practice. Oxford : Oxford University Press, 2005. s. 423.

¹⁷ Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 368.

¹⁸ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M. Comparative International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 2003. s. 720.

¹⁹ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 994.

jednoznačný není. Jedná se o tradiční citlivé oblasti jako je soutěžní právo, práva duševního vlastnictví či konkurzy.²⁰ Kromě toho se objevily i nové citlivé oblasti s tím, jak dochází k rozšiřování rozhodčího řízení mimo jeho klasickou doménu obchodních sporů. Různí se tak přístup k arbitrabilitě pracovních a spotřebitelských sporů.²¹

Pokud bychom vycházeli pouze z textu článku V odst. 2 pís. a), museli bychom konstatovat, že soud může odmítnout uznání a výkon rozhodčího nálezu kdykoli, pokud je nález výsledkem sporu, který je podle jeho práva nearbitrabilní. Mohlo by tak dojít k odmítnutí uznání i v případech, kdy stát výkonu zastává nepříznivý postoj k rozhodčímu řízení a arbitrabilitu vymezuje úzce. To by však bylo v přímém rozporu s hlavním cílem úmluvy a její "pro uznávací" tendencí.

V průběhu existence úmluvy se v odborné literatuře i judikatuře vytvořil přístup, kdy se rozlišuje mezi vnitrostátním a mezinárodním rozhodčím řízením. Zatímco u vnitrostátního rozhodčího řízení je akceptována vyšší ingerence státu, u řízení mezinárodního mají být zásahy minimální. Tento přístup se odráží především v koncepci mezinárodního veřejného pořádku, v jehož duchu musí být vykládán článek V odst. 2 pís. b) úmluvy. Nejprve se zaměříme na rozbor článku V odst. 2 pís. b) úmluvy a pojem mezinárodního veřejného pořádku. Poté zhodnotíme, zda jsou závěry použitelné i na odst. 1, tedy otázku arbitrability.

2.1 ČLÁNEK V Odst. 1 Pís. B) - ROZPOR S VEŘEJNÝM POŘÁDKEM

2.1.1 OBECNĚ K VEŘEJNÉMU POŘÁDKU A VEŘEJNÉMU POŘÁDKU V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Veřejný pořádek je tradičním institutem mezinárodního práva soukromého. Největším problémem tohoto institutu je jeho přesné vymezení.²² Teorie a praxe se obecně shoduje na tom, že veřejný pořádek reflektuje morální, sociální, ekonomické a právní hodnoty natolik důležité, že je nutné je chránit za všech okolností a bez výjimky. Účelem veřejného pořádku je chránit základní principy společnosti.²³ Některé státy upravují veřejný

²⁰ Kirry, A. Arbitrability: Current Trends in Europe. *Arbitration International*, 1996, roč. 12, č. 4, s. 386.

²¹ Kirry, A. Arbitrability: Current Trends in Europe. *Arbitration International*, 1996, roč. 12, č. 4, s. 387 - 389.

²² Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 67.

²³ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 67 - 68.

pořádek s důrazem na jeho právní stránku, jinde se do jeho rámce zahrnují zásady společenského zřízení či dobré mravy.²⁴

Hodnoty a principy tvořící součást veřejného pořádku konkrétního státu se odvíjí od ekonomického, politického, sociálního a právního systému daného státu. Chráněné hodnoty se tak mohou lišit stát od státu a rovněž se mění v čase.²⁵ Veřejný pořádek se v mezinárodním právu soukromém používá jako důvod pro odmítnutí aplikace cizího práva, jako podmínka výkonu právní pomoci a jako důvod pro odmítnutí uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí či rozhodčího nálezu.²⁶

Při uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu jsou národní soudy oprávněny uznání a výkon odmítnout, pokud je rozhodčí nález v rozporu s veřejným pořádkem státu uznání.²⁷ Toto právo státu uznání je zakotveno v článku V odst. 2 pís. b) úmluvy. Bylo zakotveno rovněž v Ženevské úmluvě o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927. Rozpor s veřejným pořádkem je důvodem pro odmítnutí uznání rozhodčích nálezů i v národních právních řádech,²⁸ použitá terminologie se však různí. Některé právní řády hovoří pouze o veřejném pořádku, jiné o mezinárodním veřejném pořádku, základních principech právního řádu či dobrých mravech.²⁹

Veřejný pořádek je pojmem, jehož konkrétní obsah je naplněn až činností národního soudu. Záleží tedy na konkrétním soudu, jaký obsah veřejnému pořádku přizná a za jakých okolností bude uznání rozhodčího nálezu odmítnuto pro rozpor s veřejným pořádkem.

2.1.2 MEZINÁRODNÍ VEŘEJNÝ POŘÁDEK

Pro účely uznání a výkonu rozhodčích nálezů je podle převažujících názorů nutné rozlišovat mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem.

²⁴ Kapitán, Z. Teorie veřejného pořádku kritéria jeho použití. Časopis pro právní vědu a praxi. 2004, č. 3, s. 214.

²⁵ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. Arbitration International, 2003, roč. 19, č. 1, s. 67 – 93.

²⁶ Kapitán, Z. Teorie veřejného pořádku kritéria jeho použití. Časopis pro právní vědu a praxi. 2004, č. 3, s. 215 - 216.

²⁷ Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. Arbitration International, 2003, roč. 19, č. 2, s. 250.

²⁸ Viz např. článek 1502 bod 5 NCPC, §39 pís. c) ZRR.

²⁹ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. Arbitration International, 2003, roč. 19, č. 1, s. 71 - 72.

Pouze rozpor s mezinárodním veřejným pořádkem může vést k odmítnutí uznání rozhodčího nálezů.³⁰

Dělení na vnitrostátní a mezinárodní veřejný pořádek vychází z restriktivního výkladu pojmu veřejný pořádek. To, co vede k porušení veřejného pořádku v případě čistě vnitrostátních situací, nemusí nutně vést k porušení veřejného pořádku, pokud se jedná o situaci mezinárodní, tedy situaci s mezinárodním prvkem.³¹ Okruh otázek chráněných v rámci mezinárodního veřejného pořádku je užší než v případě vnitrostátního veřejného pořádku.³² Důvodem tohoto dělení je rozdílný účel vnitrostátních vztahů s mezinárodním prvkem.³³

Mezinárodní veřejný pořádek v tomto smyslu je stále veřejným pořádkem založeným na národním právu státu uznání a výkonu. Okruh chráněných hodnot je však v mezinárodních situacích užší. Chráněny jsou pouze takové hodnoty či taková pravidla, jejichž důležitost je pro daný právní systém naprosto klíčová.³⁴

V roce 2002 představila Mezinárodní právní asociace³⁵ Závěrečnou zprávu o veřejném pořádku jako překážce výkonu mezinárodních rozhodčích nálezů (dále jen Zpráva).³⁶ Zpráva obsahuje doporučení, jak má být veřejný pořádek aplikován před národními soudy především v kontextu úmluvy. Podle doporučení 1(a): *"Konečnost nálezů vydaných v mezinárodním rozhodčím řízení by měla být respektována, pokud neexistují výjimečné okolnosti."*³⁷ Podle doporučení 1(b): *"Tyto výjimečné okolnosti mohou*

³⁰ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 73.

³¹ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 73; Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 360.

³² Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 360.

³³ Tamtéž s. 360.

³⁴ Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 74.

³⁵ International Law Association, <http://www.ila-hq.org/>.

³⁶ Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards - obsah viz Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 2, s. 249 - 263.

³⁷ Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 2, s. 250.

existovat v případě, kdy by uznání a výkon mezinárodního rozhodčího nálezu byly v rozporu s mezinárodním veřejným pořádkem.³⁸ Zpráva rovněž rozlišuje mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem, přičemž pouze druhý uvedený je důvodem pro odmítnutí uznání rozhodčího nálezu. Mezinárodní veřejný pořádek je podle Zprávy chápán ve smyslu, který má v oblasti mezinárodního práva soukromého. Jedná se o část veřejného pořádku státu, jejíž porušení brání aplikaci cizího práva, uplatnění cizího rozhodnutí či rozhodčího nálezu.³⁹

Pro úplnost dodejme, že s pojmem mezinárodní veřejný pořádek je možné se setkat i v jiném smyslu. Mezinárodní veřejný pořádek můžeme chápat jako prostředek ochrany mezinárodního veřejného práva.⁴⁰ V oblasti mezinárodního rozhodčího řízení se objevil i pojem skutečně mezinárodní veřejný pořádek.⁴¹ Takto chápaný veřejný pořádek zahrnuje základní pravidla přirozeného práva, principy univerzální spravedlnosti, *ius cogens* mezinárodního veřejného práva a obecné zásady morálky.⁴² Účelem tohoto veřejného pořádku je vymezit společné základní principy a hodnoty civilizovaných států.⁴³

2.1.3 MEZINÁRODNÍ VEŘEJNÝ POŘÁDEK - LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ, SOUDNÍ PRAXE

Odborná literatura týkající se rozhodčího řízení se v současné době přiklání k použití mezinárodního veřejného pořádku jako důvodu pro odmítnutí uznání rozhodčího nálezu. Článek V odst. 2 pís. b) úmluvy má být interpretován v tomto smyslu.⁴⁴ Potvrzuje to i Zpráva Mezinárodní právní asociace.

³⁸ Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 2, s. 250.

³⁹ Tamtéž s. 251.

⁴⁰ Kapitán, Z. Teorie veřejného pořádku kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2004, č. 3, s. 218.

⁴¹ Truly international public policy, ordre public réellement international

⁴² Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 361.

⁴³ Kapitán, Z. Teorie veřejného pořádku kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2004, č. 3, s. 219.

⁴⁴ Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 360; Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 996 - 998; Tweeddale, A., Tweeddale, K. *Arbitration of Commercial Disputes: International and English Law and Practice*. Oxford : Oxford University Press, 2005. s. 425 - 428; Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague : Kluwer Law International, 2003. s. 721; Poudret, J.F., Besson, S. *Comparative Law of International Arbitration*. 2nd edition. London : Sweet & Maxwell, 2007. s. 856;

Mezinárodní veřejný pořádek se dočkal i výslovného legislativního zakotvení. Za všechny uvedme článek 1502 bod 5 francouzského NCPC hovoří výslovně o mezinárodním veřejném pořádku. Podobnou úpravou disponují i jiné státy.⁴⁵

Koncept mezinárodního veřejného pořádku především získal širokou podporu v judikatuře národních soudů, které výslovně či mlčky rozlišují mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem. Pouze porušení mezinárodního veřejného pořádku může vést k odepření uznání rozhodčího nálezu. K odepření uznání z tohoto důvodu tak odchází velmi zřídka.⁴⁶

Nejčastěji uváděným rozhodnutím, ze kterého vyplývá rozdíl mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem, je rozhodnutí *Court of Appeals for the Second Circuit* ve věci *Parsons & Whittemore Overseas Inc. v RAKTA*.⁴⁷ V tomto rozhodnutí dospěl soud k závěru, že veřejný pořádek podle úmluvy musí být vykládán restriktivně. *Výkon cizího rozhodčího nálezu může být odmítnut pouze tehdy, pokud by odporoval nejzákladnějším představám morálky a spravedlnosti státu výkonu*.⁴⁸ Toto rozhodnutí výslovně nehovoří o mezinárodním veřejném pořádku, je z něho však patrný velmi restriktivní použití veřejného pořádku při uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Švýcarské soudy přistupují k článku V odst. 1 pís. b) úmluvy restriktivně a chápou rozpor s veřejným pořádkem především jako netolerovatelný rozpor se švýcarským pojmem spravedlnosti. V roce 1976 *Cour de Justice de Genève* v rozhodnutí *Léopold Lazarus Ltd. v Chrome Ressources S.A.*⁴⁹

Hanotiau, B. What Law Governs the Issue of Arbitrability? *Arbitration International*, 1996, roč. 12, č. 4, s. 403.

⁴⁵ Viz Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 2, s. 251.

⁴⁶ Berg, A.J. Why are some Awards not Enforceable. In Berg, A.J. *New Horizons in International Commercial Arbitration and Beyond*. The Hague : Kluwer Law International, 2005. s. 309.

⁴⁷ Rozhodnutí United States Court of Appeals for the Second Circuit, USA ze dne 23.12.1974, *Parsons & Whittemore Overseas Inc. v RAKTA*, citováno podle Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 363.

⁴⁸ V roce 1962 uzavřely americká společnost Overseas a egyptská společnost RAKTA smlouvu o stavbě továrny na lepenku v Egyptě. Stavba byla financována Agenturou USA pro mezinárodní rozvoj (AID). Těsně před dokončením stavby vypukla tzv. šestidenní válka mezi Egyptem a Izraelem. Egypt vykázal ze země všechny Američany. AID oznámila společnosti Overseas, že stahuje slíbenou finanční podporu. Společnost Overseas zrušila stavbu z důvodu existence okolnosti vyšší moci. Společnost RAKTA nesouhlasila s tímto ukončením smlouvy a zahájila rozhodčí řízení, ve kterém uspěla. Následně požádala o výkon nálezu v USA.

⁴⁹ Rozhodnutí Léopold Lazarus Ltd. v Chrome Ressources S.A., Švýcarsko ze dne 17.9.1976, Léopold Lazarus Ltd. v Chrome Ressources S.A.

dospěl k závěru, že rozsah švýcarského veřejného pořádku je užší pokud jde o uznání a výkon cizího nálezu než v případě aplikace cizího práva švýcarskými soudy.(...) Toto omezení znamená, že ne každý nedostatek v řízení nutně vede k odmítnutí výkonu cizího nálezu, i když by takový nedostatek mohl vést ke zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve Švýcarsku. Musí dojít k porušení základních zásad švýcarského právního řádu, které netolerovatelně porušuje pocit spravedlnosti. (...) ⁵⁰ Stejný závěr najdeme v rozhodnutí Tribunal Fédéral z roku 2003 ve věci *A SA v B Co Ltd a C SA*.⁵¹ Veřejný pořádek musí být vykládán restriktivně, zvláště v kontextu uznání a výkonu cizích rozhodnutí, kde je jeho rozsah užší než v případě aplikace cizího práva. K porušení veřejného pořádku dojde v případě, kdy uznání a výkon cizího rozhodnutí netolerovatelně odporují švýcarskému pojmu spravedlnosti.⁵² Švýcarská judikatura je ve vymezení veřejného pořádku konstantní.⁵³ Vykládá ho velmi restriktivně, tedy v duchu koncepce mezinárodního veřejného pořádku, i když tento pojem výslovně nepoužívá. Veřejný pořádek chápe jako švýcarský veřejný pořádek, založený na švýcarském právu.

Německé soudy rovněž vykládají pojem veřejného pořádku v článku V odst. 2 pís. b) úmluvy restriktivně. Z rozhodnutí *Oberlandesgericht Mnichov č. 34 Sch 019/05*⁵⁴ vyplývá, že rozhodčí nález porušuje veřejný pořádek, pokud je v rozporu s pravidlem regulujícím základní principy státu a ekonomického života nebo je v rozporu s německým chápáním

⁵⁰ V roce 1970 uzavřely anglická společnost Lazarus a švýcarská společnost Chrome Ressources smlouvu o dodávce chrómu. Dodaný chróm vykazoval kvalitativní vady a společnost Lazarus zahájila rozhodčí řízení v Nizozemí. Rozhodci vydali rozhodčí nález ve prospěch Lazarus, která požádala o jeho výkon ve Švýcarsku. Chrome Ressources namítala, že rozhodci jednali v rozporu se švýcarským veřejným pořádkem, když vyslechli znalce bez přítomnosti stran a ani jim nedali možnost se k tomuto vyjádřit. Tribunal du Canton de Genève výkon odmítl. Toto rozhodnutí bylo zrušeno odvolacím soudem. Rozhodnutí odvolacího soudu bylo potvrzeno i rozhodnutím Tribunal Fédéral.

⁵¹ Rozhodnutí Tribunal Fédéral, Švýcarsko ze dne 8.12.2003, *A SA v B Co Ltd a C SA*.

⁵² V roce 1999 prodala společnost A ze Švýcarska společnost B z Britských panenských ostrovů umělé hnojivo, které mělo být dodáno společnosti C z Ekvádoru. Smlouva obsahovala rozhodčí doložku ve prospěch rozhodčího řízení podle pravidel MOK s místem konání rozhodčího řízení v Londýně. Po vzniku sporu zahájily společnosti B a C rozhodčí řízení. Společnost A namítala nepravomoc rozhodce. Rozhodce rozhodl o své pravomoci nálezem. Následně vydal částečný rozhodčí nález prikazující společnosti A zaplatit určitou částku. Konečný rozhodčí nález byl rovněž vydán ve prospěch společností B a C. Společnost A se domáhala zrušení konečného nálezu u anglického soudu, zatímco společnosti B a C požádaly o výkon částečného nálezu ve Švýcarsku.

⁵³ Viz např. Rozhodnutí Bezirksgericht Zurich, Švýcarsko ze dne 14.2.2003, Italská strana v Švýcarská společnost; rozhodnutí Bezirksgericht Affoltern am Albis, Švýcarsko ze dne 26.5.1994, strany neuvedeny; rozhodnutí Tribunal Fédéral, Švýcarsko ze dne 9.1.1995, *Inter Maritime Management SA v Russin & Vecchi*.

⁵⁴ Rozhodnutí Oberlandesgericht Mnichov, Německo ze dne 28.11.2005, sp. zn. 34 Sch 019/05, *Stavební společnost v Natěrači*.

spravedlnosti. Základní zásady ústavního práva jsou rovněž součástí veřejného pořádku.(...)⁵⁵ Bayerisches Oberstes Landesgericht v rozhodnutí č. 4Z Sch 17/03⁵⁶ výslovně aplikuje standard mezinárodního veřejného pořádku. Standard veřejného pořádku je primárně odvozen z *lex fori*. Porušení veřejného pořádku může mít jako hmotněprávní, tak procesní povahu. Rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku, pokud porušuje normu upravující základní zásady německého státu a ekonomického života. (...) Výkon musí být rovněž odepřen, pokud vezmeme v úvahu, že cizí rozhodčí nález může ve značném rozsahu odporovat normám a právním zásadám, které tvoří základ německého právního řádu v souladu s pojmem mezinárodního veřejného pořádku.(...) Jednání žalobce vážně porušuje základní principy spravedlnosti, důvěry a spolupráce, které jsou nezbytné pro účinnou realizaci mezinárodního obchodu. Došlo k porušení mezinárodního veřejného pořádku.⁵⁷ Rozhodnutí Oberlandesgericht Schleswig 16 SchH 5/99⁵⁸ výslovně rozlišuje mezi mezinárodním a vnitrostátním veřejným pořádkem.⁵⁹ Podle německého práva porušení veřejného pořádku existuje, pokud rozhodčí nález porušuje normu upravující zásady státu či ekonomického života nebo je v rozporu s německou představou spravedlnosti v netolerovatelné míře. Tento přístup je v souladu s převažujícím názorem, že na cizí rozhodčí nálezy je aplikován méně přísný režim veřejného pořádku než na nálezy domácí, protože musíme činit rozdíl mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem.

⁵⁵ Německá společnost provádějící natěračské služby uzavřela v roce 2003 smlouvu se společností s Velké Británie o omítnutí vnějších zdí několika budov ve Velké Británii. Mezi stranami následně došlo ke sporu a strany uzavřely rozhodčí smlouvu, podle které měl jejich spor projednat jeden rozhodce v Anglii. Rozhodce vydal nález ve prospěch žalobce (britské společnosti). Žalobce požádal o výkon nálezu v Německu. Žalovaný namítal rozpor s německým veřejným pořádkem, protože došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces (rozhodce si nebyl vědom emailu, který mu žalovaný zaslal, a nezohlednil jeho argument ohledně hodnocení provedených prací). Oberlandesgericht námitku zamítl a nařídil výkon rozhodčího nálezu.

⁵⁶ Rozhodnutí Bayerisches Oberstes Landesgericht, Německo ze dne 20.11.2003, sp. zn. 4Z Sch 17/03, Prodávají v Kupující.

⁵⁷ V roce 1999 uzavřely strany smlouvu, podle které měl žalobce dodávat žalovanému hydraulické válce. Součástí smlouvy byla rozhodčí doložka ve prospěch Soudu mezinárodního rozhodčího řízení při Komoře obchodu a průmyslu Ruské federace. Mezi stranami vznikl spor ohledně zaplacení kupní ceny. Během rozhodčího řízení strany uzavřely smír a žalobce se zavázal ukončit rozhodčí řízení. To však neučinil a rozhodci vydali nález v jeho prospěch. Žalobce požádal o výkon nálezu v Německu. Německý soud výkon odmítl pro rozpor nálezu s veřejným pořádkem.

⁵⁸ Z dalších rozhodnutí viz např. Rozhodnutí Oberlandesgericht Schleswig, Německo ze dne 30.3.2000, sp. zn. 16 SchH 5/99, strany neuvedeny;

⁵⁹ Viz rovněž rozhodnutí Oberlandesgericht Kolín, Německo ze dne 15.2.2000, sp. zn. 9 Sch 13/99, Výhradní distributor v Prodávající; rozhodnutí Bundesgerichtshof, Německo ze dne 1.2.2001, sp. zn. III ZR 332/99, Vlastník lodi v Dealer dobytka a masa; rozhodnutí Hanseatisches Oberlandesgericht Brémy, Německo ze dne 30.9.1999, sp. zn. (2) Sch 04/99, strany neuvedeny; rozhodnutí Oberlandesgericht Schleswig, Německo ze dne 24.6.1999, sp. zn. 16 SchH 01/99, Výrobce v Výhradní distributor.

*Výkon cizího rozhodčího nálezu bude odmítnut pouze v případě zjevné a vážné vady, která se dotýká zásadních právních hodnot a způsobí, že dané rozhodnutí je netolerovatelné a neakceptovatelné.*⁶⁰ Německá judikatura také rozlišuje mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem, kdy mezinárodní veřejný pořádek je vykládán užejí.

Francouzské soudy rozlišují mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem,⁶¹ což ostatně vyplývá přímo z francouzské právní úpravy uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů. Na základě článku VII úmluvy francouzské soudy v současné době nepoužívají úmluvu, ale národní úpravu jako úpravu příznivější. *Cour de cassation* v rozhodnutí *Excelsior Film TV, srl v UGC-PH*⁶² však uvádí, že *ustanovení článku V odst. 2 pís. b) úmluvy a článku 1502 bod 5 NCPC jsou identická v tom, že obě umožňují odmítnout výkon cizího rozhodčího nálezu pro rozpor s veřejným pořádkem. (...) Neloajálnost rozhodce, který byl spojen s jednou ze stran, způsobila nerovnost mezi stranami, která porušuje právo na spravedlivý proces. Rozhodčí nález vydaný za těchto podmínek porušuje francouzský veřejný pořádek ve smyslu obou ustanovení.*⁶³ Francouzské soudy aplikovali mezinárodní veřejný pořádek ještě před přijetím současné úpravy v článku 1502 NCPC. V rozhodnutí *Denis Coakley Ltd. v Sté Michel Reverdy Cour d'appel Reims* uvádí, že *Newyorská úmluva použitelná na tento případ stanoví, že uznání a výkon rozhodčího nálezu by neměly být v rozporu s veřejným pořádkem země, kde se o uznání žádá. (...) Veřejný pořádek v otázce uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů není domácí veřejný pořádek, ale mezinárodní veřejný pořádek státu uznání.*⁶⁴

⁶⁰ Strany uzavřely kupní smlouvu na formuláři žalobce. Na přední straně formulář byl odkaz na obchodní podmínky otištěné na zadní straně. Součástí podmínek byla i rozhodčí doložka. Rozhodčí řízení proběhlo v Maďarsku, rozhodci vydali nejprve nález potvrzující jejich pravomoc a poté konečný nález ve věci samé. Žalobce podal návrh na výkon konečného nálezu v Německu. Německý soud výkon povolil.

⁶¹ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 954.

⁶² Rozhodnutí *Cour de cassation* ze dne 24.3.1998, *Excelsior Film TV, srl v UGC-PH*.

⁶³ Stejný rozhodce byl jmenován stejnou stranou do dvou rozhodčích řízení, která paralelně probíhala v Itálii a ve Francii. Rozhodce senátu v Itálii poskytl nepravdivou informaci, která ovlivnila rozhodnutí senátu o pravomoci. *Excelsior Film* požádal o výkon nálezu ve Francii. *Cour d'appel* výkon odmítl pro rozpor nálezu s veřejným pořádkem, protože rozhodce nebyl nestranný. *Cour de cassation* rozhodnutí potvrdil.

⁶⁴ Společnost *Reverdy* prodala prostřednictvím nizozemské pobočky společnosti *Coakly* čtyři náklady obilí. Smlouva obsahovala rozhodčí doložku, podle kterého mělo rozhodčí řízení proběhnout podle *Rozhodčích pravidel GAFTA*. *Reverdy* náklad nedala a bylo zahájeno rozhodčí řízení. Podle *pravidel GAFTA* každá ze stran jmenovala jednoho rozhodce a ti jmenovali třetího. Rozhodci vydali nález ve prospěch *Coakly*. *Reverdy* v souladu s *pravidly GAFTA* podala odvolání, rozhodci v druhém stupni však rozhodli stejně. Jeden z rozhodců, kteří rozhodovali v prvním stupni, jednal ve druhém stupni jako zástupce *Coakly*. Při rozhodování a výkonu obou nálezů ve Francii *Reverdy* proto namítala rozpor s mezinárodním veřejným pořádkem.

2.1.4 OBSAH MEZINÁRODNÍHO VEŘEJNÉHO POŘÁDKU

Jak bylo uvedeno výše, mezinárodní veřejný pořádek má svůj základ v právu státu výkonu. Určení jeho obsahu je tak právem a úkolem soudů daného státu. Toto právo uznává i Zpráva. Zároveň však vybízí soudy, aby přihlíželi k rozhodovací činnosti soudů jiných států a aplikovali veřejný pořádek souladně.⁶⁵ Podle doporučení 1(d) mezinárodní veřejný pořádek kteréhokoli státu zahrnuje: 1) základní principy spravedlnosti či morálky, které stát chrání, i když není přímo dotčen; 2) pravidla chránící základní politické, sociální nebo ekonomické zájmy státu označovaná jako pravidla veřejného pořádku; 3) povinnost státu respektovat mezinárodní závazky.⁶⁶

Podrobná analýza obsahu mezinárodního veřejného pořádku není cílem tohoto příspěvku. Na tomto místě pouze stručně uvedme, že do rámce mezinárodního veřejného pořádku bývají řazeny následující skutečnosti: vážné nedostatky průběhu rozhodčího řízení, podjatost rozhodce, nedostatek odůvodnění rozhodčího nálezu, nezákonnost, korupce, podvod, porušení soutěžního práva.⁶⁷

2.2 ČLÁNEK V ODS. 2 PÍS. A) - ARBITRABILITA

Pokud bychom vycházeli pouze z textu úmluvy, soud by arbitrabilitu vždy hodnotil podle své vnitrostátní úpravy. Lokální odlišnosti v úpravě arbitrability by pak mohli působit jako překážka uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Pokud bychom arbitrabilitu považovali za součást mezinárodního veřejného pořádku ve smyslu pís. b), mohlo by být uznání rozhodčího nálezu odmítnuto pouze tehdy, pokud by byl spor nearbitrabilní a zároveň by nearbitrabilita byla v rozporu s fundamentálními zásadami právního řádu státu výkonu.⁶⁸ I kdybychom arbitrabilitu nepovažovali za součást mezinárodního veřejného pořádku, článek V odst. 2 pís. a) můžeme interpretovat v podobném duchu jako článek V odst. 2 pís. b), tedy činit rozdíl mezi vnitrostátním rozhodčím řízením a mezinárodním rozhodčím řízením. To, že je spor nearbitrabilní podle národního práva, by nemuselo automaticky vést k odmítnutí uznání rozhodčího nálezu.⁶⁹

Národní soudy článek V odst. 1 pís. a) aplikují pouze zřídka. Pojdme se podívat na existující rozhodnutí národních soudů a na to, zda je na jejich

⁶⁵ Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 2, s. 253.

⁶⁶ Tamtéž s. 255.

⁶⁷ Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague : Kluwer Law International, 2003. s. 723.

⁶⁸ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, *Goldman on International Commercial Arbitration*. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 994.

⁶⁹ Tamtéž s. 995.

základě možné učinit některý ze závěrů uvedených v předchozím odstavci. Odkazujeme především na judikaturu soudů USA, které se otázkou arbitrability zabývaly nejčastěji.

Známým případem, kdy soud výslovně učinil rozdíl mezi arbitrabilitou ve vnitrostátních případech a mezinárodních případech, je rozhodnutí US Supreme Court *Fritz Scherk v Alberto-Culver*.⁷⁰ Nejedná se však přímo o hodnocení arbitrability ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu, ale o otázku vykonatelnosti rozhodčí smlouvy.⁷¹ Soud však v rozhodnutí odkazuje na úmluvu. Soud v úvodu rozhodnutí vymezil rozdíl mezi vnitrostátním charakterem transakce v případě *Wilko v Swan*, na který se odvolával soud prvního stupně, a mezinárodním charakterem tohoto případu. Podle soudu smlouva s mezinárodním prvkem plní podstatně jiný účel než plnila transakce v případě *Wilko*. V rozhodnutí *Wilko* nebylo pochyb, že smlouva se řídí právem USA, přesněji federálními zákony o cenných papírech. V současném případě není jisté, zda by se federální úprava uplatnila. Podle soudu v případě smluv, které se dotýkají dvou a více zemí mající vlastní hmotné a kolizní právo, nevyhnutelně existuje nejistota. Smluvní ustanovení dopředu určující fórum, kde budou řešeny spory, je téměř nepostradatelným předpokladem k dosažení předpokladu uspořádanosti a předvídatelnosti nezbytných pro jakoukoli mezinárodně obchodní transakci. Provinční odmítnutí vykonatelnosti mezinárodní rozhodčí smlouvy soudy jedné země nejen odporuje těmto účelům, ale podporuje manévrování stran za účelem získání taktické výhody v řízení.(...) Supreme Court rovněž uvedl, že jeho závěry podporuje i Newyorská úmluva, jejímž hlavním účelem je podpořit vykonatelnost rozhodčích smluv ve smlouvách s mezinárodním prvkem a sjednotit standardy, za kterých budou rozhodčí smlouvy respektovány a rozhodčí nálezy vykonány.⁷² US Supreme Court tak v kontextu úmluvy učinil rozdíl

⁷⁰ Rozhodnutí Supreme Court, USA ze dne 17.6.1974, *Fritz Scherk v Alberto-Culver Co.*, citováno podle Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 362 - 363.

⁷¹ V roce 1969 německý občan Fritz Scherk smlouvou převedl na společnost Alberto-Culver ze státu Delaware vlastnictví svého podniku s všemi právy k obchodním známkám ke kosmetickým produktům. Součástí smlouvy byla rozhodčí doložka, podle které mělo rozhodčí řízení proběhnout podle pravidel MOK. Společnost Alberto-Culver následně tvrdila, že pan Scherk ji nepravdivě informoval o tom, že vlastnictví ochranných známek není nijak zatíženo. Alberto-Culver proto podala žalobu na náhradu škody u US District Court v Illinois. Scherk vznesl námitku existence rozhodčí doložky, Alberto-Culver se domáhala vydání zákazu rozhodčího řízení. Soud zamítl námitku pana Scherka a vyhověl žádosti Alberto-Culver. Soud se odvolával na rozhodnutí US Supreme Court ve věci *Wilko v Swan*, podle kterého rozhodčí smlouva nebrání kupujícímu cenných papírů domáhat se proti podvodu soudní ochrany podle zákona o cenných papírech (Securities Act). Odvolací soud (US Court of Appeals for the Seventh Circuit) rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Supreme Court byl však opačného názoru.

⁷² Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 362 - 363.

mezi arbitrabilitou ve vnitrostátním případě s v případě s mezinárodním prvkem.

Tento rozdíl *US Supreme Court* potvrdil v rozhodnutí *Mitsubishi v Soler*.⁷³ *Ačkoli nároky týkající se ochrany hospodářské soutěže jsou v USA tradičně nearbitrabilní, podle tohoto rozhodnutí mohou být řešeny v rozhodčím řízení, pokud se jedná o transakci s mezinárodním prvkem.*

Arbitrability soutěžní otázky se týkal i případ *Audi v Overseas Motor* rozhodovaný *US District Court Michigan*.⁷⁴ Spor vznikl mezi německým výrobcem aut Audi a jeho distributorem v USA, společností Overseas Motor. Součástí distributorské smlouvy byla rozhodčí doložka. Overseas z důvodu údajné tajné protisoutěžní dohody podala žalobu u District Court. District Court zamítl návrh Overseas na zákaz pokračování rozhodčího řízení. Rozhodci ve Švýcarsku vydali rozhodčí nález ve prospěch Audi. V rámci výkonu nálezu v USA Overseas znovu namítala, že předmět sporu nebyl arbitrabilní, protože se dotýká soutěžního práva. Soud dospěl k závěru, že některá skutková zjištění byla společná sporu ze smlouvy i soutěžnímu nároku. To však neznamená, že první uvedený je nearbitrabilní. V případě nedostatku tvrzení, že samotná smlouva skutečně porušuje soutěžní právo, tento soudy nemá výlučnou pravomoc nad takovou žalobou. V tomto případě nebyla otázka hospodářské soutěže hlavním předmětem sporu, byla pouze otázkou, která figurovala ve sporu týkajícím se porušení smlouvy.⁷⁵ Nicméně Supreme Court později potvrdil arbitrabilitu i v případě, kdy otázka hospodářské soutěže byla hlavním předmětem sporu.

Soudy USA však v několika situacích shledaly spor nearbitrabilní. První z nich byl případ *LIAMCO v Libye*.⁷⁶ LIAMCO byla společnost z USA, jejíž majetek v Libyi byl v roce 1973 zestátněn. LIAMCO následně zahájila rozhodčí řízení v souladu s rozhodčí doložkou obsaženou v koncesi. Rozhodci v Ženevě vydali rozhodčí nález ve prospěch LIAMCO, která

⁷³ Rozhodnutí Supreme Court, USA ze dne 2.7.1985, *Mitsubishi Motors Corporation v Soler Chrysler-Plymouth, Inc.*, citováno podle Berg, A.J. *The New York Convention: Summary of Court Decisions*. In *The New York Convention of 1958: A Collection of Reports and Materials Delivered at the ASA Conference held in Zürich on 2nd February 1996*. Zürich : ASA, 1996, s. 46.

⁷⁴ Rozhodnutí US District Court of Michigan, USA ze dne 15.3.1977, *Audi-NSU Auto Union A.G. v Overseas Motor Inc.*, citováno podle Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 374.

⁷⁵ Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 374.

⁷⁶ Rozhodnutí US District Court for the District of Columbia, USA ze dne 18.1.1980, *Libyan American Oil Co (LIAMCO) v Libyan Arab Republic*, citováno podle Berg, A.J. *The New York Arbitration Convention of 1958*. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 371 - 372.

požádala o jeho výkon v USA. US District Court of Columbia odmítl výkon nálezu podle článku V odst. 2 úmluvy s odůvodněním, že *zestátnění je "aktem státu" a není arbitrabilní. Předmětem sporu v tomto případě je zestátnění majetku společnosti LIAMCO a určení výše kompenzace. (...) Pokud by o této otázce rozhodoval tento soud, nemohl by strany odkázat na rozhodčí řízení, protože by musel posoudit platnost libyjské úpravy zestátnění. Tato úprava ruší veškeré koncese a svěřuje rozhodování o kompenzaci výlučně speciální komisi. Zdrženlivost soudu posuzovat akty cizího státu je odůvodněna doktrínou "akt státu."* Doktrína "akt státu" formulovaná US Supreme Court spočívá v tom, že každý stát je povinen respektovat nezávislost ostatních států a že žádný soud nebude soudit akty státní moci jiného státu.⁷⁷ Toto rozhodnutí je považováno za nepříliš šťastné, protože aplikovalo instituty specifické pouze pro USA a týkající se pouze jurisdikce.⁷⁸

Spojené státy učinily podle článku I úmluvy výhradu a používají ji pouze na obchodní věci. Z tohoto důvodu District Court shledal nearbitrabilním spor v případě *Wijsmuller v United States*.⁷⁹ Wijsmuller a kapitán válečné lodi USA uvízli na nizozemském pobřeží a podepsali "Lloyd's Open Form salvage agreement," tedy dohodu o záchraně. Součástí dohody byla i rozhodčí doložka pro nároky zachránce na úhradu nákladů záchrany. Rozhodčí řízení se mělo konat v Londýně podle anglického práva. District Court zamítl námitku Wijsmullera ohledně existence rozhodčí smlouvy, protože Public Vessels Act dovoluje uplatnění nároků vůči USA pouze cestou žaloby u příslušného District Court. Vydáním Public Vessels Act Spojené státy nezamýšlely vzdát se imunity do té míry, aby musely předložit spor rozhodcům. (...) Vztahy týkající se aktivit válečných lodí nejsou vztahy obchodní a vzhledem k výhradě nespádají do působnosti úmluvy.⁸⁰ V tomto případě se jednalo spíše o otázku samotné působnosti úmluvy, nikoli o otázku arbitrability.

Nearbitrabilita sporu vedla k odmítnutí uznání rozhodčího nálezu belgický *Cour de cassation* ve známém případě *Audi v Adelin Petit*.⁸¹ Případ se týkal

⁷⁷ Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 371 - 372

⁷⁸ Blíže viz Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 995; Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 372 - 373.

⁷⁹ Rozhodnutí US District Court of New York, USA ze dne 21.12.1976, B.V Bureau Wijsmuller v United States of America, citováno podle Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 373 - 374.

⁸⁰ Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 373 - 374.

⁸¹ Rozhodnutí Cour de cassation, Belgie ze dne 28.6.1979, Audi-NBSU Union AG v SA Adelin Petit & Cie, citováno podle Berg, A.J. The New York Convention: Summary of Court Decisions. In The New York Convention of 1958: A Collection of Reports and

belgického zákona z roku 1961 o jednostranném ukončení výhradní distributorské smlouvy uzavřené na dobu neurčitou.⁸² Cour de cassation odmítl uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného ve Švýcarsku, který se týkal ukončení distributorské smlouvy.⁸³ Soud dospěl k následujícím závěrům. Podle zákona z roku 1961 může distributor při ukončení distributorské smlouvy realizované zcela nebo částečně v Belgii žalovat svého smluvního partnera před belgickým soudem, který bude aplikovat belgické právo. Ustanovení tohoto zákona se použijí bez ohledu na jakoukoli opačnou dohodu stran. Tato kogentní ustanovení mají za cíl umožnit belgickému distributorovi dovolat se ochrany belgického práva.⁸⁴ Belgický soud zde aplikovat vnitrostátní standard veřejného pořádku. Kdyby činil rozdíl mezi vnitrostátní situací s situací s mezinárodním prvkem, výsledek by byl pravděpodobně jiný.⁸⁵

Švýcarský Bezirksgericht Zurich posuzoval otázku arbitrability v případě Italská strana v Švýcarská společnost.⁸⁶ Dospěl k závěru, že v tomto případě rozhodci rozhodovali o peněžních nárocích, které mohou být předmětem rozhodčího řízení podle švýcarského práva.⁸⁷ Soud zde jednoznačně aplikoval švýcarskou hmotněprávní úpravu arbitrability obsaženou v článku 177 odst. 1 IPRG.⁸⁸ I když soud výslovně nehovoří o rozdílu mezi

Materials Delivered at the ASA Conference held in Zürich on 2nd February 1996. Zürich : ASA, 1996, s. 47 a Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 370 - 371.

⁸² Zákon přiznává výhradnímu distributorovi na území Belgie nárok na kompenzaci v případě ukončení smlouvy. Pokud se strany na kompenzaci nedohodnou, na žádost rozhodne belgický soud..

⁸³ Německý výrobce aut Audi informoval výhradního distributora v Belgii, společnost Adelin Petit o plánovaném ukončení smlouvy. Adelin Petit nebyla ochotna ukončení přijmout bez přiměřené kompenzace. Audi v souladu s rozhodčí doložkou obsaženou ve smlouvě zahájil rozhodčí řízení ve Švýcarsku. Strany si ve smlouvě zvolily německé právo. Adelin Petit namítala nepravomoc rozhodců. Rozhodci rozhodli o svoji pravomoci a vydali rozhodčí nález, podle kterého byla smlouva ukončena a Adelin Petit nemá nárok na kompenzaci. Adelin Petit zahájila řízení před belgickým soudem a domáhala se, aby soud prohlásil, že má výlučnou pravomoc a odmítl uznat a vykonat rozhodčí nález. Soud prvního stupně i odvolací soud žádosti Adelin Petit vyhověly.

⁸⁴ Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981. s. 370 - 371.

⁸⁵ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 995.

⁸⁶ Rozhodnutí Bezirksgericht Zurich, Švýcarsko ze dne 14.2.2003, Italská strana v Švýcarská společnost.

⁸⁷ Strany rozhodčího řízení v roce 1998 sjednaly licenční smlouvu, která obsahovala rozhodčí doložku. Po vzniku sporu zahájila italská strana rozhodčí řízení v Itálii. Rozhodci vydali rozhodčí nález v její prospěch a italská strana požádala o jeho výkon ve Švýcarsku. Bezirksgericht Zurich žádosti vyhověl. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno i Obergericht Zurich.

⁸⁸ Všechny peněžité nároky jsou arbitrabilní.

vnitrostátním a mezinárodním rozhodčím řízením, musíme mít na paměti, že článek 177 dopadá pouze na mezinárodní rozhodčí řízení a švýcarské soudy jej aplikují jak v případě mezinárodního rozhodčího řízení konaného ve Švýcarsku, tak v případě uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu.⁸⁹

Francouzská úprava výslovně neobsahuje arbitrabilitu jako důvod pro odepření uznání cizího nálezu, podle řady názorů však bude hodnocena v rámci mezinárodního veřejného pořádku.⁹⁰ Fouchard, Gaillard a Goldman však arbitrabilitu řadí pod neplatnost rozhodčí smlouvy (článek 1502 bod 1 NCPC).⁹¹ Nicméně, francouzské soudy v současné době posuzují platnost rozhodčí smlouvy podle hmotného pravidla francouzské úpravy mezinárodního rozhodčího řízení. Platnost a existence rozhodčí smlouvy podléhají pouze imperativním normám francouzského práva a mezinárodnímu veřejnému pořádku.⁹²

2.2.1 ARBITRABILITA A VEŘEJNÝ POŘÁDEK

Fouchard, Gaillard a Goldman uvádějí, že arbitrabilita se zcela nepřekrývá s porušením veřejného pořádku.⁹³ Důvodem nearbitrability v určitých případech je skutečně ochrana hodnot tvořící součást veřejného pořádku daného státu.⁹⁴ Netýká se to však všech situací.⁹⁵ Samotný veřejný pořádek není rozhodujícím testem pro posouzení toho, zda je spor arbitrabilní či nikoli.⁹⁶ Některé právní úpravy při vymezení arbitrability odkazují na veřejný pořádek.⁹⁷ Toto vymezení může být vykládáno různě. Při úzkém výkladu pouze určité specifické otázky nejsou arbitrabilní, v případě široké interpretace budou nearbitrabilní všechny spory, kde by rozhodci měli aplikovat jakékoli pravidlo veřejného pořádku. V současné době převládá rozlišování mezi situací, kdy se předmět sporu týká veřejného pořádku, a

⁸⁹ K aplikaci článku 177 viz např. rozhodnutí Tribunal Fédéral, Švýcarsko ze dne 23.6.1992, *Fincantieri-Cantieri navali italiani SpA a Oto Melara Spa v M. a rozhodčí soud*.

⁹⁰ Poudret, J.F., Besson, S. *Comparative Law of International Arbitration*. 2nd edition. London : Sweet & Maxwell, 2007. s. 856.

⁹¹ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 934.

⁹² Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 932.

⁹³ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 994.

⁹⁴ Například rozvod manželství.

⁹⁵ Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999. s. 994.

⁹⁶ Kirry, A. *Arbitrability: Current Trends in Europe*. *Arbitration International*, 1996, roč. 12, č. 4, s. 374.

⁹⁷ Viz např. článek 2060 francouzského Code civil, podle kterého rozhodčí smlouvu nelze uzavřít mimo jiné ve věcech, kterými je dotčen veřejný pořádek.

mezi situací, kdy by rozhodci měli aplikovat pravidlo veřejného pořádku. Pouze v prvním případě je spor nearbitrabilní.⁹⁸

3. ZÁVĚR

Článek V odst. 2 úmluvy obsahuje dva důvody pro odmítnutí uznání cizího rozhodčího nálezu, které soud zkoumá z úřední povinnosti a které se opírají o právo státu výkonu. Přestože text úmluvy hovoří o veřejném pořádku státu výkonu, teorie i převažující soudní praxe se shoduje na tom, že se jedná o mezinárodní veřejný pořádek. Mezinárodní veřejný pořádek je založen na právu státu výkonu, ale jedná skutečně o fundamentální zásady a hodnoty daného státu a jeho právního řádu. Dochází k rozlišování mezi vnitrostátními případy a případy s mezinárodním prvkem, vnitrostátní veřejného pořádku a mezinárodního veřejného pořádku. K potvrzení tohoto rozdílu i naplnění obsahu mezinárodního veřejného pořádku přispěla především soudní praxe, ale i například Zpráva ILA z roku 2002.

Arbitrabilita je v teorii některými autory považována za součást mezinárodního veřejného pořádku. Může tak vést k odmítnutí uznání cizího rozhodčího nálezu pouze v případě, kdy rozhodci rozhodovali spor, jehož nearbitrabilita se dotýká hodnot a zásad tvořících součást veřejného pořádku státu výkonu. Tento názor ale není jednomyslný.

Rovněž soudní praxe v této otázce není jednotná. Rozhodnutí aplikující článek V odst. 2 pís. a) úmluvy jsou ojedinělá. Jednoznačný závěr o tom, že arbitrabilita je součástí veřejného pořádku, v nich nenajdeme. U řady rozhodnutí je patrné rozlišování mezi arbitrabilitou ve vnitrostátních případech a arbitrabilitou v případech s mezinárodním prvkem.⁹⁹ Najdeme ale i rozhodnutí aplikující domácí standard arbitrability na případy s mezinárodním prvkem.¹⁰⁰ Jedná se spíše o případy výjimečné.

Nemůžeme tedy s jistotou potvrdit závěr, že arbitrabilita jako důvod pro neuznání rozhodčího nálezu v úmluvě je součástí mezinárodního veřejného pořádku ve smyslu úmluvy. Přikláníme se však k přístupu, podle kterého při výkladu článku V odst. 2 pís. a) dochází k rozlišování mezi arbitrabilitou ve vnitrostátních případech a případech s mezinárodním prvkem stejným způsobem jako v případě článku V odst. 2 pís. b) dochází k rozlišování mezi vnitrostátním a mezinárodním veřejným pořádkem.

⁹⁸ Kirry, A. Arbitrability: Current Trends in Europe. *Arbitration International*, 1996, roč. 12, č. 4, s. 375.

⁹⁹ USA, Švýcarsko

¹⁰⁰ Rozhodnutí Cour de cassation, Belgie ze dne 28.6.1979, *Audi-NBSU Union AG v SA Adelin Petit & Cie.*

Literature:

- Bělohávek, A. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Praha : C.H.Beck, 2004.
- Berg, A.J. The New York Arbitration Convention of 1958. The Hague : T.M.C. Asser Institute, 1981.
- Berg, A.J. The New York Convention: Summary of Court Decisions. In The New York Convention of 1958: A Collection of Reports and Materials Delivered at the ASA Conference held in Zürich on 2nd February 1996. Zürich : ASA, 1996, s. 1 – 54.
- Fouchard, P. Fouchard, Gaillard, Goldman on International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 1999.
- Hanotiau, B. What Law Governs the Issue of Arbitrability? Arbitration International, 1996, roč. 12, č. 4, s. 391 - 404
- Kapitán, Z. Teorie veřejného pořádku kritéria jeho použití. Časopis pro právní vědu a praxi. 2004, č. 3, s. 214 – 226.
- Kirry, A. Arbitrability: Current Trends in Europe. Arbitration International, 1996, roč. 12, č. 4, s. 373 – 390.
- Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M. Comparative International Commercial Arbitration. The Hague : Kluwer Law International, 2003.
- Lastenouse, P. Why Setting an Arbitral Award is not Enough to Remove it from the International Scene. Journal of International Arbitration. 1999, č. 2, s. 25 – 48.
- Mayer, P., Sheppard, A. Final ILA Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitral Awards. Arbitration International, 2003, roč. 19, č. 2, s. 249 - 263.
- Poudret, J.F., Besson, S. Comparative Law of International Arbitration. 2nd edition. London : Sweet & Maxwell, 2007.
- Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha : Aspi Wolters Kluwer, 2008.

- Shaleva, V. The Public Policy Exception to the Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in the Theory and Jurisprudence of the Central and East European States and Russia. *Arbitration International*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 67 – 93.
- Střelec, K. K možnosti uznání a výkonu zrušeného cizího rozhodčího nálezu. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 3, s. 34 – 44.
- Tweeddale, A., Tweeddale, K. *Arbitration of Commercial Disputes: International and English Law and Practice*. Oxford : Oxford University Press, 2005.

Contact – email
svobodovak@email.cz